

Achtergrond

De Europese Commissie lanceerde in 2019 de Green Deal met doelstellingen om de broeikasgasuitstoot met 55% te reduceren tegen 2030 en een klimaatneutraal continent te bereiken tegen 2050.

In scope van deze impactanalyse zijn EU-wetsvoorstellen voor de fysieke leefomgeving onderzocht die invulling geven aan de Green Deal. Het gaat om: Herziening richtlijn stedelijk afvalwater, Natuurherstelverordening, Bodemonitoringrichtlijn, herziening luchtkwaliteitsrichtlijn en herziening richtlijn industriële emissies.

In deze impactanalyse is bekeken wat de gevolgen zijn van de samenhang (oftewel stapeling) van de verschillende EU-voorstellen op de fysieke leefomgeving. De voorstellen worden nog vertaald naar landelijke wet- en regelgeving.

Aanbevelingen

Aanbevelingen gericht op de samenwerking VNG, rijk en EU:

- Houd de gemeentelijke belangen en de uitvoeringspraktijk voor ogen in het beleidsproces. Om zo tot goed uitvoerbare nieuwe Europese wetten te komen voor de fysieke leefomgeving.
- Houd het belang van een integrale blik op wetsvoorstellen voor ogen. Zet dit kracht bij door de samenhang van afzonderlijke EU-wetten en de samenhang met de nationale opgaven in beeld te brengen en de impact daarvan. Op sommige punten zullen keuzes gemaakt moeten worden.
- Zorg ervoor dat de wetgeving bronmaatregelen op nationaal en vooral op Europees niveau bevat.
- Harmoniseer de artikelen met toegang tot het recht en onderzoek wat de meerwaarde is van het uitbreiden van dit recht.

Aanbevelingen gericht op de samenwerking VNG en het rijk:

- Let bij de vertaling van de EU wetten naar Nederlandse wetgeving op de uitvoerbaarheid voor gemeenten.
- Zorg voor financiering voor de implementatie van de nieuwe Europese wetsvoorstellen te borgen.
- Zet in op harmonisatie van rapportage en monitoringsverplichtingen van sectorregelgeving.

Aanbevelingen voor VNG en gemeenten:

- Onderzoek de precieze impact en uitvoerbaarheid zodra de EU wetsvoorstellen worden omgezet in Nederlandse wetgeving.
- Initieer het proces voor interbestuurlijke keuzes tussen de doelstellingen uit landelijke sectoraal beleid.
- Werk aan een gezamenlijke en brede aanpak voor het personeelstekort op het terrein van ruimtelijke ordening en milieu.
- Ontwikkel een continu en actueel overzicht van wetten en regels en onderliggende normen die relevant zijn voor gemeenten, inclusief de deadlines. Stel ook instrumenten ter beschikking die gemeenten helpen.

Bekijk ook de **bevindingen** op de volgende sheets en lees het volledige rapport op de kennisbank impactanalyses op vng.nl

Bevindingen

Werkwijze

Gemeenten krijgen te maken met aangescherpte normen en aanvullende taken voor milieu, natuurherstel en behoud. Dit komt bovenop de bestaande taken in de fysieke leefomgeving, de uitvoering van de omgevingswet en de maatschappelijke opgaven.

Organisatie

Er zijn mogelijk meer medewerkers nodig met kennis van verschillende wetgevingsdomeinen, en de vaardigheden om deze kennis samen te brengen tot een integraal beeld.

Ambtenaren met kennis en vaardigheid in participatieprocessen zijn essentieel om inwoners tijdig te betrekken en teleurstelling en wantrouwen te voorkomen.

Nieuwe monitoringsverplichtingen uit de EU-wetsvoorstellen vereisen frequente en specifieke locatie van metingen, nieuwe technieken en monitoringskaders.

De bijkomende taken uit de EU-wetsvoorstellen zullen leiden tot meer taken bij Omgevingsdiensten en een verzwaring van de opdrachtgeversrol van gemeenten. Terwijl de toegang tot de rechter voor inwoners en organisaties een hoge druk legt op ambtelijke en juridische processen.

Toerusting uitvoering

Gemeenten zijn momenteel niet voldoende toegerust om deze EU-wetsvoorstellen in samenhang uit te voeren. Dit komt naast hun bestaande taken in de fysieke leefomgeving zoals de uitvoering van de omgevingswet en de betrokkenheid van gemeenten bij verschillende (nationale) programma's rondom het thema leefomgeving).

In de context van de stapeling van veelal sectoraal beleid waar de uiteindelijke EU-wetgeving bovenop komt, staan gemeenten aan de lat om gebiedsgericht integrale keuzen te maken. Gemeenten kunnen op lokaal niveau niet aan alle sectorale doelen voldoen. Het is een complexe taak wat aanzienlijke druk legt op lokale middelen en capaciteit.

Kosten en besparingen

Gemeenten hebben extra kennis nodig over EU-wetsvoorstellen en hun samenhang met nationale programma's en opgaven. Er zijn ook vaardigheden nodig in het maken en onderbouwen van complexe afwegingen en participatieprocessen om zorgvuldige besluitvorming te garanderen.

Extra monitoringsinspanningen zijn vereist. En bepaalde informatie - zoals verleende vergunningen - moet voor het publiek toegankelijk worden gemaakt. Dit heeft een impact op techniek en informatievoorziening.

Juridische, administratieve, communicatieve en bestuurlijke processen binnen gemeenten moeten worden aangepast. Hiervoor zijn extra ambtelijke capaciteit en hogere kosten nodig, ook door de benodigde inschaling in hogere functies.

De uitvoering kan efficiënter worden door te onderzoeken waar synergiën liggen in monitoring, rapportages en rechtsgangprocedures.

Door te voldoen aan de randvoorwaarden die in deze uitvoeringstoets worden genoemd, hoeven niet alle gemeenten afzonderlijk de EU-wetsvoorstellen te implementeren, wat leidt tot een efficiëntere aanpak boven op de bestaande stapel van opgaven en programma's in de fysieke leefomgeving.

Verwachte effecten

Door de huidige staat van de leefomgeving en een tekort aan kwalitatief en kwantitatief personeel kunnen bestaande opgaven stil komen te liggen of flinke vertraging oplopen. Met als gevolg dat er minder huizen worden gebouwd dan gepland.

De stapeling van wetgeving kan leiden tot suboptimale keuzes en het afwentelen van problemen naar de toekomst, zoals maatschappelijke gezondheidsrisico's en desinvesteringen in gebieden met verzakkings- of overstromingsgevaar.

De financiële positie van gemeenten komt onder druk te staan door de kostbare uitvoering van EU-wetten, terwijl complexe besluitvorming en participatie het vertrouwen van inwoners in de overheid kunnen verminderen. Dit heeft effect op het gemeentepersoneel en de legitimiteit van het openbaar bestuur.

Bevindingen

Implementatie

Voor de versterking van de uitvoeringscapaciteit is extra ambtelijke capaciteit met passende financiering nodig. Vooral voor de extra taken vanuit EU-wetgeving, waarvoor geen extra financiering is voorzien.

Het aanpakken van het kwalitatieve en kwantitatieve personeelstekort vraagt om aandacht voor het aantrekken van nieuw talent, het behouden van personeel en het wegnemen van barrières die het werken in het fysieke domein minder aantrekkelijk maken. Dit kan bijvoorbeeld door aan te sluiten bij lopende initiatieven van de VNG.

Fundamentele keuzes over wat in de toekomst kan en mag om Nederland leefbaar te houden, moeten onderwerp zijn van interbestuurlijke besluitvorming. Deze keuzes moeten de gemeentelijke uitvoering helpen om binnen de nationaal gekozen richting bij te dragen aan een betere balans in de leefomgeving.

Het is cruciaal om inzicht te hebben in welke keuzes niet langer uitgesteld kunnen worden en welke gevolgen die hebben, zowel positief als negatief. Dit aangezien in een gekozen toekomst waarschijnlijk niet alles mogelijk is.

Gemeenten hebben behoefte aan een continu overzicht van relevante Europese wetsvoorstellen, regels en onderliggende normen - inclusief deadlines en hoe deze in Nederlandse wetgeving en programma's geïntegreerd moeten worden. Om zo ondersteuning te krijgen bij de implementatie van nieuwe (Europese) kaders.